

Metsäkeskus

Lausunto

kirjaamo@metsakeskus.fi

28.8.2020

Dnro 267/2020

Asia: Paliskuntain yhdistyksen lausunto, lausuntopyyntö Dnro 3308/09.00/2020

LAPIN ALUEELLINEN METSÄOHJELMA 2021 - 2025

Suomen metsäkeskus pyytää Paliskuntain yhdistyksen lausuntoa Lapin alueellisen metsäohjelman (AMO) 2021–2025 luonnoksesta.

Metsäkeskus laatii Alueelliset metsäohjelmat (AMO) ja seuraa niiden toteutumista. Ohjelman tulee sisältää metsien kestävä hoidon ja käytön yleiset tavoitteet, kestävä metsätalouden rahoitusta koskevassa lainsäädännössä tarkoitetuille toimenpiteille ja niiden rahoittamiselle asetettavat tavoitteet sekä alueen metsätalouden kehittämiseksi asetettavat yleiset tavoitteet. Alueellisten metsäohjelmien tilannekuvat, tavoitteet ja toimenpiteet perustuvat Kansallisen metsästrategian sisältöön. Lapin metsäneuvosto koordinoi metsäohjelman laadintaa sekä seuraa ja edistää ohjelman toteuttamista.

Poronhoidon edustajat osallistuivat aktiivisesti Lapin AMO:n valmisteluun sen kaikissa alatyöryhmissä. Työryhmät olivat laajapohjaisia, mikä on keskustelua ajatellen hedelmällinen lähtökohta. Työskentelystä jäi kuitenkin päällimmäisenä mieleen niiden sekavuus ja epäselvyys siitä, miten asioita lopulta otettiin mukaan ohjelmaan. Työryhmissä esitettiin paljon asioita, jotka ovat karsiutuneet matkalla ohjelmasta, mutta missä vaiheessa, kenen toimesta ja miksi? Jatkossa työryhmätöiden selkeyteen tulee kiinnittää erityistä huomiota.

Poronhoito ja metsätalous

Poronhoidon perusta ovat yhtenäiset luonnonlaitumet ja porojen maanomistuksesta riippumaton vapaa laidunnusoikeus, joka perustuu poronhoitolakiin (PHL 848/1990 3 §). Metsätalous on merkittävin muun maankäytön muoto, joka vaikuttaa suoraan poronhoidon edellytyksiin, porolaitumiin, porojen laiduttamiseen sekä poronhoitotöiden onnistumiseen. Metsätaloustoiminnassa on siten välttämätöntä ottaa huomioon poronhoidon edellytykset, jotta se olisi kestävä.

Myös viimeaikaiset tutkimustulokset tukevat edellä esittämäämme. Luonnonvarakeskus (esim. Kumppila ym. 2019) on todennut, että suojelualueiden ulkopuolella olevalla noin kahdella kolmanneksella poronhoitoalueen pinta-alasta (poronhoitoalueen etelä- ja keskiosa sekä osittain myös pohjoisosa) metsätalous on vähentänyt ja pirstonut vanhojen metsien jäkälä- ja luppolaitumia sekä muuttanut laajasti

(noin kolmasosa poronhoitoalueen pinta-alasta) metsien rakennetta heikentäen laidunmetsien laatua porojen talvilaitumina. Laajassa eri tutkimuksia käsittelevässä yhteenvedossa (Kumpula ym. 2020) annettiin sen vuoksi seuraavat toimenpidesuositukset metsätalouden aiheuttamien vaikutusten vähentämiseksi:

9. Poronhoidon huomioiminen metsätalouden toiminnassa: Metsätalouden osalta suojelualueiden ulkopuolella olevien, poronhoidolle tärkeiden luonnontilaisten vanhojen metsien jäkälä- ja luppolaidunalueiden säästämisen tai varovainen käsittely säästäisi poronhoidolle tärkeitä talvilaidunalueita. Laidunmetsiin soveltuvien, metsän peitteisyyttä, monipuolista ikärakennetta, kerroksellisuutta ja mosaiikkimaisuutta ylläpitävien jatkuvan kasvatuksen metsänkäsittelymenetelmien kehittäminen ja laajempi käyttöönotto toisi laaja-alaisempia hyötyjä poronhoidolle pidemmällä aikavälillä. Talousmetsissä tulisi myös kiinnittää huomiota hakkuutähteiden ja liian tiheiden taimikoiden porotaloudelle aiheuttamiin haittoihin sekä pyrkiä mm. harvennuksilla ja hakkuutähteen keruulla vähentämään niitä.

10. Neuvottelu-, tiedonsiirto ja vuorovaikutusjärjestelmien kehittäminen metsätalouden suunnittelussa: Metsätalouden ja porotalouden välisiä neuvottelu-, vuorovaikutus-, tiedotus- ja tiedonsiirtojärjestelmiä tulisi pyrkiä kehittämään. Mm. tiedonsiirto ja palautteenantomahdollisuus niin metsänkäsittelysuunnitelmista kuin poronhoidon alueista ja toiminnasta nopeutuisi ja helpottuisi entisestään paikkatietopohjaisten järjestelmien sekä niihin luotujen aineistojen ja työkalujen avulla. Mm. leimikoiden suunniteluista tulisi hyvissä ajoin lähettää tiedot paliskuntaan, jotta se voi antaa palautetta kyseisestä kohteesta ja jotta hakkuuta voidaan suunnitella yhdessä. Erityisellä poronhoitoalueella hakkuu- ja maanmuokkaustavat – tai maanmuokkauksesta pidäytyminen – tulee valita siten, että ne tukevat parhaalla mahdollisella tavalla poronhoidon tavoitteita.

Poronhoito on otettava entistä paremmin huomioon metsänhakkuu- ja maanmuokkaustapoja valittaessa. Käsitelty metsä ei koskaan enää palaa porolaitumeksi, joka se oli ennen hakkuuta, siksi jäljelle jäävistä luppolaidunalueiden vanhojen metsien hakkuista tulisi luopua kokonaan. Mikäli varttuneita tai vanhojen metsiä hakataan, tulee niiden kiertoaikaa ehdottomasti pidentää. Tärkeimmillä porolaidunalueilla hakkuutähteet tulee koota tai läjittää ajourille, sillä ne peittävät merkittävästi maa-alaa ja laidunkasvillisuutta. Poronhoitoalueella hakkuut tulee kohdentaa nuorten metsien harvennuksiin, sillä alueella on muodostunut harvennusvelan kautta paljon ylitieheitä taimikoita ja nuoria metsiä. Oikea-aikaisella harventamisella varmistetaan, että valo pääsee pohjakerrokseen saakka, jolloin jäkäläkoilla ja muullakin kenttä- ja pohjakerroksen kasvillisuudella on mahdollisuus toipua metsänuudistamisen aiheuttamasta tuhoutumisesta ja kasvillisuuden muutoksista. Peitteisyyttä ylläpitäviä hakkuuta tulee ottaa käyttöön nykyistä yleisemmin sekä hoitaa metsää pitkäjänteisemmin nopeiden hakkuiden ja voiton maksimoinnin sijaan. Peitteisyyttä ylläpitävät metsänuudistamistoimenpiteet auttavat porolaitumien säilyttämisessä, kun maanpintaa ei tarvitse muokata hakkuun jälkeen. Myös kevättalvella ja vaikeina lumitalvina (kuten talvi 2019-20) elintärkeän lupon siirtyminen seuraaviin puusukupolviin turvataan, kun alueelle jää enemmän puita hakkuiden jälkeenkin. Keveimpien mahdollisten maanmuokkausmenetelmien käyttäminen niin ikään säästää laidunkasvillisuutta. Maanmuokkausta vaativalla hakkuualueellakin olisi syytä seurata taimikon kehittymistä metsälain mahdollistaman enimmäisaika, jotta turhilta maata rikkovilta muokkauksilta vältyttäisiin. Metsäkeskuksella on tässä avainrooli: porotalous saa jatkuvasti viestiä siitä, että valtion maiden hakkuissa sovitut muokkaamatta jättämiset poikkeuksetta tarkistetaan ja määrätään muokattaviksi.

Huomiot metsäohjelmasta

Lapin AMO:n metsätaloutta koskevissa tavoitteissa haluna on lisätä merkittävästi hakkuumahdollisuuksia alueella. Tavoitteena on lisätä hakkuuta jopa noin 40 000 ha vuodessa verrattuna vuosien 2017–19 toteutumaan. Pääosaa lisäyksestä tavoitellaan ensiharvennusten, harvennushakkuiden, luontaisen uudistamisen ja eri-ikäisrakenteisten hakkuiden kautta. Hakkuiden lisääminen ei poronhoidon näkökulmasta ole tavoiteltavaa. Harvennusrästien purkaminen kuitenkin on välttämätöntä, jotta porolaitumet pääsevät elpymään. Myös eri-ikäisrakenteisten hakkuiden suosimiseen tulee siirtyä nykyistä huomattavasti laajemmin. Ohjelman metsätalouden yhtenä tavoitteena on myös ”metsiin perustuvien elinkeinojen ja virkistyskäytön yhteensovittaminen ja kokonaiskestävyyden huomioiminen”. Tätä tavoitetta tulee toteuttaa aktiivisesti käytännön toiminnassa. Myös toimenpiteisiin kirjattu ”Vuoropuhelun ja viestinnän lisääminen eri elinkeinojen välillä”, joka koskee kaikkia toimijoita, on välttämätöntä.

Ohjelman tavoitteena on peruskorjata ja rakentaa lisää metsäautoteitä reilu kaksinkertainen määrä vuodessa nykytilaan verrattuna (tavoite 50 km uutta, 300 km peruskorjattua vuodessa). Tämä ei ole poronhoidon näkökulmasta tavoiteltavaa. Metsäautoteiden ongelmia nostettiin esiin jo valmistelutyöryhmissä: tiet vähentävät ja pirstovat laitumia, peruskorjatuilla teillä liikkuvilla vauhti kasvaa ja porokolarit lisääntyvät. Liikenteen lisääntyminen myös lisää muuta häiriötä laitumilla. Myös porovarkaudet ovat tänä päivänä paikoitellen suuri ongelma, jotka liittyvät metsäautoteihin. Uusien metsäautoteiden rakentamisessa tulee käyttää suurta harkintaa. Käytännön toimenpiteissä tulee ottaa huomioon AMO:n kirjattu toimenpide metsäteiden haittavaikutusten minimoimisesta poronhoidolle.

Lapin metsien luonnonhoidon tavoitteena on metsän monimuotoisuuden ja puuntuotannon yhteensovittaminen, vesienhoidon lisääminen ja vapaaehtoisen luonnonsuojelun edistäminen. Etenkin luonnon monimuotoisuuden huomioon ottaminen hakkuissa niin että jätetään riistatiheikköjä ja nk. vähätuottoisia vanhojen metsien alueita, joista hyötyvät myös porot, käsittelemättä on tärkeää ohjelmaa toteutettaessa. Myös erilaisten ennallistamisten lisääminen sekä Kemera- ja muun ohjelmarahoituksen tukirahoituksen laajentaminen kitumaille ja METSO-ohjelman vapaaehtoisen suojelun rahoituksen laajentaminen koko Lapin alueelle ovat tärkeitä edistettäviä tavoitteita.

Ohjelman koulutusosassa esitetään metsäkoulutuksen laaja-alaisen tasapuolisen koulutussisällön kehittämistä, joka sisältäisi perusopetuksen lisäämistä porotaloudesta sekä saamelaitietous-kokonaisuuden. Tätä tavoitetta tulee edistää alan oppilaitoksissa tiedon ja ymmärryksen lisäämiseksi.

Muita huomioita

Ohjelman sisältämien vaikutusten arvioinnin mukaan sen vaikutukset olisivat monella mittarilla varsin positiivisia. Kuten edellä on esitetty poronhoidon näkökulmasta hakkuumahdollisuuksien lisäämisen vaikutukset, kestävyyden kaikilla osa-alueilla (taloudellinen, sosiaalinen, kulttuurinen ja ekologinen) voivat olla myös erittäin haitallisia. Niitä lieventäviä toimia on esitetty tässä lausunnossa ja osittain myös lausuttavana olevassa ohjelmassa.

Ohjelman sivulla 10 sanotaan, että koko Lappi on poronhoitoaluetta. Kemi, Keminmaa ja Tornio eivät poronhoitolain mukaan kuulu poronhoitoalueeseen.

PALISKUNTAIN YHDISTYS

Anne Ollila
toiminnanjohtaja

Viitteet:

Kumpula, J., Siitari, J., Siitari, S., Kurkilahti, M., Heikkinen, J. & Oinonen, K. (2019). Poronhoitoalueen talvilaitumet vuosien 2016–2018 laiduninventoinnissa – Talvilaidunten tilan muutokset ja muutosten syyt. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 33/2019, Luonnonvarakeskus ja Suomen ympäristökeskus, Helsinki 2019. 86 s.

Kumpula, J. & Siitari, S. (Toim.) 2020. Kestävä biotalous porolaitumilla -hankkeen osaraportit, johtopäätökset ja toimenpide-ehdotukset. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 29/2020. Luonnonvarakeskus. Helsinki. 98 s.

ma/ao